

6. Гулкевич З.Т. Документування слідчих дій: процесуальне і криміналістичне дослідження: монографія / З.Т.Гулкевич. – Львів: Тріада плюс, 2008. – 176 с.

7. Алексейчук В.І. Огляд місця події: тактика і психологія: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / В.І. Алексейчук; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого – Харків: [б.в.], 2007. – 20 с.

8. Гагаловська А.П. Плани та схеми як додатки до слідчих дій / А.П. Гагаловська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lex-line.com.ua

9. Татаров О.Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС): монографія / О.Ю. Татаров. – К.; Донецьк: ТОВ «ВПП «ПРОМІНЬ», 2012. – 640 с.

10. Гагаловська А.П. Плани та схеми як додатки до протоколів слідчих дій: правила складання та процесуальне значення / А.П. Гагаловська // Адвокат. – 2009. – № 9 (108). – С. 39–41.

11. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів: наук.-практ. посібн. / за ред. Н.І. Клименко. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 216 с.

12. Лук'янчиков Є.Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів: монографія / Є.Д. Лук'янчиков. – К.: НАВС України, 2005. – 360 с.

13. Булейко О.Л. Участь понятих у кримінальному процесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / О.Л. Булейко; Акад. адвокатури України. – К., 2009. – 17 с.

О.Б. Загурський,

*кандидат юридичних наук, доцент,
заступник завідувача кафедри
кримінального права*

*(Юридичний інститут
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника)*

КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПОСТАНОВЛЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

За ініціативою Президента України відбувається масштабна модернізація. Розгорнуто глобальні реформи у сфері діяльності правоохоронних органів. Вони спрямовані на впровадження в їх роботу світових демократичних стандартів. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України позбавляє вітчизняне судочинство

зайвого формалізму, посилює змагальність процесу та гарантії прав його учасників. Але найважливіше – він вносить до докорінні зміни в систему кримінальної юстиції [1, с. 3–4].

Процедура постановлення судових рішень в кримінальному провадженні є важливою складовою кримінальної процесуальної форми, вона покликана забезпечити безпомилкову роботу судів, правильний судовий розгляд. Порушення цієї процедури тягне за собою постановлення незаконних судових рішень.

Неодноразово питання практики застосування судами України процесуальних норм, які регламентують постановлення вироку в кримінальному провадженні, були предметом розгляду Пленуму Верховного Суду України.

Тим не менше, законодавець, запозичивши назву Глави 29. «Судові рішення» з ЦПК України (Глава 7. Судові рішення) і Кодексу адміністративного судочинства України (Глава 5. Судові рішення), взагалі не визначив поняття «вироку» і «ухвали» [2; 3]. Для порівняння, в п. 12–13 ст. 3 «Визначення понять» Кодексу адміністративного судочинства України, тлумачиться зміст термінів «постанова» і «ухвала», а в Главі 5. «Судові рішення» розкривається правова природа даних термінів [3].

На нашу думку, необхідно розрізнити вирок суду першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної, касаційної інстанції, Верховного Суду України, якими вирішуються вимоги апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України, від ухвал, якими вирішуються питання, пов'язані з процедурою судового провадження. Аналіз рішень Верховного Суду України, прийнятих за період з 20 листопада 2012 р. до 4 липня 2013 р., показує, що загалом Верховним Судом України було прийнято 36 процесуальних рішень у формі *постанов*, хоча КПК України 2012 р. визначає, що висновки Верховного Суду України викладаються у формі *ухвал* [4]. (*курсив мій.* – О.З.).

Таким чином, вважаємо, що ст. 3 КПК України від 13 квітня 2012 р. «Визначення основних термінів Кодексу» слід доповнити п. 27 і п. 35, виклавши їх в такій редакції: 27) «*вирок* – рішення суду, винесене в судовому розгляді судом першої інстанції або в засіданні суду апеляційної інстанції про винуватість або невинуватість особи і про призначення їй покарання або звільнення від покарання», 35) *ухвала* – будь-яке рішення, за винятком вироку, які винесені судом першої інстанції як одноособово, так і колегі-

ально, а також рішення слідчого судді, рішення суду апеляційної та касаційної інстанції, Верховного Суду України.

Крім того, вважаємо, що більш прийнятним є термін «постановлення вироку», який співзвучний з однойменною назвою Глави 28. «Постановлення вироку» КПК 1960 р., Глави 50 Модельного КПК, Глави 39 КПК Російської Федерації, Глави 38 КПК Республіки Білорусь [5–8]. Це пояснюється тим, що постановлення вироку є достатньо широким поняттям, під яким слід розуміти: 1) таємницю наради суддів, в процесі вирішення питань при ухваленні вироку; 2) прийняття рішень по вищезазначеним питанням; 3) складання вироку; 4) підписання вироку; 5) проголошення вироку.

Позитивом нового КПК України 2012 р. є закріплення в ст. 370 КПК основних властивостей вироку (законність, обґрунтованість і вмотивованість), а також тлумачення їх змісту. В той же час, коли в КПК України 1960 р. були задекларовані дві властивості вироку (законність і обґрунтованість), при чому, законодавець обмежився тільки вказівкою на їх обов'язковість, не розтлумачивши їх змісту.

Є.О. Матвієнко слушно зауважує про те, що «вирок повинен бути не тільки обґрунтованим, але й справедливим. Під справедливістю вироку розуміється встановлення дійсної вини підсудного і призначення йому покарання у суворій відповідності з тяжкістю вчиненого ним злочину і його особи» [9, с. 10].

На справедливість вироку вказується і в постановках Пленуму Верховного Суду України: «Про виконання судами України законодавства і постанов Пленум Верховного Суду України з питань судового розгляду кримінальних справ в постановлення вироку» від 29.06.1990 р. № 5: «вирок постановлений іменем України, є найважливішим актом правосуддя і до його постановлення належить підходити з винятковою відповідальністю. Зважаючи на те, що наспіх, непослідовно, неохайно написаний вирок може викликати сумніви в його законності, обґрунтованості, і справедливості»; «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24 жовтня 2003 р. № 7: «призначаючи покарання, у кожному конкретному випадку суди мають дотримуватися вимог кримінального закону й зобов'язані враховувати ступінь тяжкості вчиненого злочину, дані про особу винного та обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання. Таке покарання має бути необхідним і достатнім для виправлення засу-

дженого та попередження нових злочинів. Водночас суди мають враховувати й вимоги Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК) стосовно призначення покарання»[10; 11]. *(курсив мій. – О.З.)*

До того ж, апеляційною та касаційною підставою для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної або касаційної інстанції є невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого (засудженого) – це таке покарання, яке хоч і не виходить за межі, встановлені відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність, але за своїм видом чи розміром є *явно несправедливим* через м'якість або через суворість [4]. *(курсив мій. – О.З.)*

З цією метою, справедливість вироку необхідно закріпити в ст. 370 КПК України, доповнивши її ч. 4 в такій редакції: *«Справедливим є рішення, в якому покарання, яке призначене винному, визначається в межах санкції статті закону України про кримінальну відповідальність з урахуванням його особи»*.

На жаль, на сьогоднішній день, питання постановлення вироку врегульовані постановою Пленуму Верховного Суду України «Про виконання судами України законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України з питань судового розгляду кримінальних справ в постановлення вироку» від 29.06.1990 р. № 5. Це був період дії радянського законодавства, кримінально-процесуального законодавства УРСР, так як поняття «Україна» з'явилося тільки в результаті прийняття Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р., яка в подальшому стало основою для прийняття «Акту проголошення незалежності України» 24 серпня 1991 р. [12; 13].

За період дії даних керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України *(більше 23 років)*, змінилися політичні реалії в державі, суттєво змінилася правова природа судової і кримінальної процесуальної політики України, особливо в результаті прийняття нового КПК України 13 квітня 2012 р.

Вважаємо, що Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ повинен прийняти Інформаційний лист «Про судові рішення у кримінальному провадженні», в якому б детально визначив особливості ухвалення судових рішень в кримінальному провадженні відповідно до нового КПК України; розтлумачив питання законності, обґрунтова-

ності, вмотивованості і справедливості судового рішення; вказав процесуальний механізм дій суду в разі суперечностей Конституції України, міжнародних договорів, КПК України та інших законів; детальної регламентації потребує застосування аналогії закону в кримінальному провадженні.

Недоцільним є розміщення ст. 368 «Питання, що вирішуються судом при ухваленні вироку» в Главі 28. «Судовий розгляд» КПК України. Адже, логічним було розмістити дану статтю після того, як законодавець розкриває процесуальний порядок ухвалення судових рішень, та їх форму (ст. 371 «Порядок ухвалення судових рішень, їх форма» КПК України). Крім того, ст. 371 і ст. 375 КПК України містять однакову назву і стосуються ухвалення судових рішень. Доцільно було положення ст. 375 КПК України розмістити після ст. 371, наприклад у вигляді ст. 371-1 «Порядок наради суддів при колегіальному судовому розгляді».

1. Пшонка В. Реформування кримінального процесуального законодавства України / Віктор Пшонка // Вісник прокуратури. – 2012. – № 11 (137). – С. 3-6.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>. – Назва з екрану.

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>. – Назва з екрану.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17>. – Час доступу: 04.02.2013. – Назва з екрану.

5. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 груд. 1960 р. № 1001-05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>. – Назва з екрану.

6. Модельный Уголовно-процессуальный кодекс для государств-участников Содружества Независимых Государств [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iacis.ru/html/?id=22&pag=31&nid=1> – Название с экрана.

7. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru/popular/upkrf/>. – Название с экрана.

8. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=hk9900295&p2={NRPA}>. – Название с экрана.

9. Матвиенко Е.А. Приговор суда и его исполнение / Евгений Александрович Матвиенко. – Минск, Высшая школа, 1968. – 179 с.

10. Про виконання судами України законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України з питань судового розгляду кримінальних справ і постановлення вироку: постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 черв. 1990 року № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-90>. – Назва з екрану.

11. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовт. 2003 року № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03>. – Назва з екрану.

12. Декларація про державний суверенітет України від 16 лип. 1990 р. № 55-XI // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.

13. Про проголошення незалежності України: постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серп. 1991 р. № 1427-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 38. – Ст. 502.

К.П. Задоя,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри

кримінального права та кримінології

(Київський національний університет

імені Тараса Шевченка)

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ВІДСТРОЧКИ ВИКОНАННЯ ВИРОКУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ 2012 РОКУ

Однією із новел Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК) є запровадження у правову систему нашої держави інституту відстрочки виконання вироку (ст. 536 КПК). Зважаючи на тотожність назв зазначеного інституту та одного із інститутів кримінального права України, який був передбачений ст. 46-1 чинного раніше Кримінального кодексу України (далі – КК) 1960 року, постає закономірне запитання про юридичну природу положень ст. 536 КПК.

Ю.А. Пономаренко висловив думку, що вони мають матеріально-правовий характер та доповнюють «систему норм кримінального права, що регулюють особливості кримінально-правового статусу осіб, підданих покаранню» [1, с. 618]. Однак, на наш погляд, з такою позицією не можна погодитись.